

ANKARA SAHNELERİNDEN

Hayvan Çiftliği

Ankara Devlet Tiyatrosu Ekim 2013 ayında Macunköy'deki İrfan Şahinbaş sahnesinde gösterime sunduğu ünlü yazar George Orwell'in (1903-1950) *Hayvan Çiftliği* adlı oyununu, bu kez daha çok seyircinin görebilmesi için, ulaşımı daha kolay olan Tunus caddesindeki Şinasi Sahnesi'nde geçtiğimiz Şubat ayında da sürdürdü. Asıl adı Eric Arthur Blair olan yazarın hayatı çok hareketli ve karmaşıktır. İlk yazı denemelerinden sonra 1933 yılında yaygın olarak tanınacağı George Orwell takma adını kullanmaya başlar. Üzerinde en çok durulan, tartışılan ve çeşitli açılardan eleştirilen *1984/Büyük Birader* başlıklı eseri de 1949'da yayımlanmıştır.

Yazarın bu *Hayvan Çiftliği* eseri roman olarak 1945 yılında ABD'de tamamlanmış, ancak eserin o yıldaki dost SSCB'yi akla getirdiği, hatta şiddetle eleştirdiği düşünüldüğünden, yayıncılarca geri çevrilmiştir. Aradan bir yıl geçtikten sonra ilk kez kitap raflarında

Gündem
tiyatro

yerini alan eserin yıllar boyu süren ünü, sonunda meyvasını vermiş, onun Peter Hall tarafından bir müzikli oyun biçiminde İngiltere'de 1984'te sahnelenmesini sağlamıştır.

Bu oyun hemen her ülkede zaman zaman gündeme gelen zorba yönetimin ortaya çıkardığı sorunların topluluklar tarafından nasıl çözüleceğinin ihtimallerini, bu çözümleri sağlamak amacıyla yapılan uygulamaları ve bunlara karşı yönetimi istediğince sürdürme amacıyla olan asıl güç sahiplerinin kendi çıkarları için kurduğu tuzakları, bunlara halkı inandırmak amacıyla ortaya çıkardığı bahaneleri ve fırsatları işlemektedir.

Küçük bir çocuğun elindeki bir sopayla bir atı kolayca yönlendirdiğini genç yaşlarında gören Orwell'in aklına bu olay takılmış, sonra da böyle bir sanal çiftlikteki hayvanların durumlarını "hayvanlar açısından" ele almıştır. Çiftlik sahibi Bay Jones'un zorbalığına karşı çıkaran onu çiftlik evinden, çiftlikten kovarıp asi hayvanların artık herhangi bir insanın bulunmadığı, yönetimini yapmadığı, kendilerinin hep birlikte yöneteceği bu çiftlikte gerçekleştirmek istedikleri belirlenip bir duvara ilkeler yazılır. Ancak okuması yazmayan, bilgisiz hayvanların hep birlikte aldıkları bu kararlar "hayvanizm" terimiyle belirtilir. Bunun en önemli maddesi ise "dört ayaklılar dostumuz, iki ayaklılar düşmanımız"dır. Başlangıç döneminde hepsinin ortak olarak aldığı kararlar ile yapılan planlar, kendilerini diğerlerinden daha akıll-

lı, zeki ve kurnaz domuzlar tarafından yavaş yavaş değiştirilir. Onlar iktidarı ele geçirme amacıyla diğer hayvanlara çeşitli biçimlerde düşüncelerini kabul ettirmeye çalışırlar. Gittikçe sıkıntı, acı veren kararlarına atın, eşeğin ve diğerlerinin cehaleti ve zavallılıkları, itirazlarının boşa gittiğini gösterir. Köpekler daha yavru iken domuzlar tarafından eğitilmiş olup, sahiplerinin her isteğini yapar duruma getirilmiştir. Onlar diğer hayvanların üzerinde bir korkutma, caydırma unsuru olarak kullanılırlar domuzlar tarafından... Havvanlar ölümden sonra kavuşacakları zengin, verimli otlakların bulunduğu Şeker Dağı masalıyla avutulur. Onlar da gelecekteki çocukları için birtakım sıkıntılara katlanmaları gerektiği konusunda ikna edilir.

Oyunun sahnelenmesinin sonuna kadar her hayvanı hatırlatırcasına elini, kolunu, bacağına, bedenini çok zor hareketler yaparak seyirci karşısına çıkan bütün oyuncuların bu olağanüstü dayanıklılığına, sabırlarına ve hem de çok hareketli olmalarına kocaman bir tebrik... Hiçbir yorgunluk izi göstermeden tepelere tırmanan, sandıklar üzerinden atlayıp zıplayan horoz ile diğerleri büyük bir fedakârlık yapıp gayret gösteriyorlar...

Hayvan Çifliği bir perde ve yaklaşık doksan dakika sürüyor. İzlediğim oyunda seyirciler heyecan veren sahneleri nefesleri tutarak izliyorlar. Hayvanların (oyuncuların) o eciş-bücüş duruşlarına o kadar çok alışıyorlar ki, neredeyse oyun sonunda selamlama için sahne önüne gelen oyuncuların dimdik durabildiklerine bile hayretle bakıyorlar.

Bu oyunu Türkçeye kazandıran Özge Kayakutlu'dur. Yönetmeni Barış Erdenk'tir. Yönetimi ele geçiren Napoleon rolünde Özgür Özbek, güçlü at rolündeki Boxer'de Ulaş Ersoy, yaşlı eşek Benjamin'de Cengiz Uzun diğerlerinin önüne geçen oyunları göze çarpıyorlar. Ayrıca Moses'te Muzaffer Saygı,

Squaler'de Ufuk Şener, at Clover'da Berna Korur, at Molie'de Gülin Ersoy, Muriel'de Deniz Keyf, Snowball'da Şivan Binici üzerlerine düşen görevi rahatlıkla yerine getiriyorlar. Sonradan sahneye giren köpeklerde Engin Bostancı, Emre Güven ile Nahide Aynı diğer oyuncular... Dekor Seyhan Kırca, kostüm Hakan Dünder, ışık Kerem Çetinel imzalarını taşıyor. Bu oyuna emeği geçen bütün elemanlara teşekkür ediyor, Ankara seyircisinin bu esere daha başka gecelerde de alkış tutacağını umuyorum.

Kösem Sultan

Tiyatro, edebiyat ve tarih üçgeni içinde birçok başarısı kanıtlanmış eser veren Turan Oflazoğlu *Kösem Sultan* oyunu ile Ankara Devlet Tiyatrosu sahnelerinde yıllar sonra tekrar seyirci karşısına çıktı. Kendisi, Osmanlı tarihinde dönem dönem damgalarını vuran üç önemli şahsiyeti ele alarak bir üçlemeyi gerçekleştirmişti. Birinci oyunu 1970 yılında Dördüncü Murat'ı, ikinci oyunu Deli İbrahim'i 1967'de ve sonuncusunu, Kösem Sultan'ı da 1980 yılında kaleme almıştı. Sayın Oflazoğlu sadece bu üçlemesiyle değil, daha bir çok eseriyle tiyatro tarihimize önemli katkılarda bulunmuştur. Bunların dışında şiirleri, denemeleri, çevirileri ve makaleleriyle de edebiyat dünyamızda imzasının hakkını veren yazarlarımızdandır. Onun Devlet Tiyatrolarının değişik şehirlerdeki sahnelerinde Genç Osman'ını, Topkapı'sını, III. Selim-Kılıç ve Ney'ini öne çıkış oyunları olarak görürüz.

Kaleminin gücünü Türkçenin ahenkli, vurgulu ve akıcı ifadesiyle birleştiren T. Oflazoğlu, oyunlarının metinlerinde oyuncuların kafiyeli cümleler ile konuşarak sahnede çok farklı bir hava estirmesini de iyi bilmektedir. Tiradları veya replikleri dinlerken Türk dilinin ne kadar güzel bir ifade aracı olabileceğini duyan seyirciler, bunun bir de oyuncuların rollerin-

deki başarılarına olan katkısını hissedince, her oyun zihinlerden kolay kolay silinmiyor. Kolay anlaşılır, sade ve güzel Türkçe Oflazoğlu'nun bütün eserlerinde açıkça kendini gösteriyor. Dolayısıyla oyun ne kadar uzun sürerse sürsün, ki bu oyun üç saate yakın bir süreyi alıyor, seyirci nerdeyse hiç nefes almadan pırl pırl Türkçeyi dinleyerek oyunu büyük bir heyecanla izliyor. Tabii oyuncuların sahnede gösterdikleri büyük başarıyı da hemen eklememiz gerekiyor.

Kösem Sultan oyunu aslında üç perde olarak yazılmasına rağmen, Ankara'da iki perde olarak sergilendi. Valide Sultan olan Kösem'in oğlu (Deli) İbrahim'i tahttan indirdikten sonra boğdurtması ve iktidarı her ne bahasına olursa olsun bırakmak istememesi, torunu Mehmet'i yedi yaşında padişah ilan ettirmesi, zaman zaman bu IV. Mehmet'in annesi Hatice Turhan Sultan ile rekabeti, yönetimdeki başarısızları kendi ihtirası ve çıkarları için kullanıp öne sürmesi, buna sebep olan devlet adamlarını idam ettirmesi ve daha bir çok siyasi olaylar Kösem Sultan'dan tarih sahnesinde hayli söz edilmesine yol açmıştır. Gençliğinde hayranlık, anneliğinde sevgi, yaşlılığında saygı uyandıran Kösem Sultan her zaman kendi iktidar gücünü yitirmek istemez, oğulları IV. Murad ile İbrahim'i öldürtmekten hiç çekinmez. Yetmişli yaşlarında saray

içi entrikaların sonunda, o faciaların bir benzerinde, haremde saklandığı gizli dolapta yakalanıp asilerce boğulmuş ve hiç beklenmedik bir sonla hayata veda etmiştir.

Bir tiyatro eserinin bu kadar kalabalık bir kadro ile oynanması büyük emek ve gayret istiyor. Rejisör Murat Atak ile yardımcıları Adnan Erbaş'ın bu kalabalık kadroyu sahnede gayet iyi yönlendirdiği görülüyor. *Kösem Sultan* rolündeki Özlem Ersönmez, Turhan Sultan'da Elvin Beşikçioğlu, Daye Hatun'da Gönül Orbey saray içi çekişmeleri, bunların iç yüzünü, entrikaları gayretli ve başarılı bir şekilde ortaya koyuyorlar. Onlara eşlik eden Bektaş Ağa'da Mithat Erdemli, Şeyhülislam'da gerçek yaşının meyvasını toplayan, yılların oyuncusu Fikret Ergin, Murat Paşa'da Tolga Çiftçi, Mustafa Ağa'da Yavuz Sepetçi, Süleyman Ağa'da Faik Artuk, Siyavuş Paşa rolünde Tolga Tecer, Şehülislam Bahai'de Mehmet Gürkan, Üveys Ağa'da Halit Güngör ve diğer adlarını buraya sığdıramadığım oyuncular, piyesin unutulmayan dakikalarına damgalarını vuran kişilikler olarak gönlümüzü fethettiler. Hele yehiçeriler, sipahiler, bostancılar, zülüflüler, saraylılar gibi kalabalıklar içinde emek verenler hiç unutulmasın...

Oyunun dekor tasarımına Behlülâne Tor, kostüm tasarımına Funda Çebi, ışık tasarımına Ersen Tunçkeçik imzalarını atmışlar. Hepsi bir arada sarayın ihtişamını, insanların büyüğü gösterilmesini çok başarılı olarak sağlamışlar. Elleri sağlık... *Kösem Sultan* oyunu iyi ki bu dönemde sergilendi. Ankara seyircisi böyle muhteşem bir eseri ve esere can veren kudretli oyuncuları dakikalarca alkışladı, haklı olarak... İyi ki böyle oyunları yazan Turan Oflazoğlu'muz var, iyi ki tiyatromuzun yüz akı olan oyuncularımız var, iyi ki onların kadri ni bilen bir Ankara seyircisi var ...

Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdıvaç

Türk Edebiyatı tarihinde klasik kabul edilen yazarlardan Hüseyin Rahmi Gürpınar (1864-1944)'ın eserlerini sadeleştirilmemiş baskılardan okuyanların azlığını göz önünde tutarsak, aynı adı taşıyan ünlü romanının bir tiyatro oyunu olarak karşımıza çıkması sevilecek bir girişim... Ölümünün 80., doğumunun 150. yılında bu anlamlı hatırlatmayı yapan ve müzikli oyunu çok canlı bir biçime getiren Yeşim Gökçe ile rejisör Kazım Akşar'ı kutluyorum.

İnsanların doğa olaylarının sırlarını çözmeye çalı şması, belki yüzlerce yıldan beri, bir yandan bilim adamlarını ciddi şekilde meşgul ederken, diğer yandan da tahsil görmemiş, bilgisiz, söylenenlere körü körüne inanan "sokaktaki vatandaş" yığınlarını korkuya, telaşa ve kargaşaya sürükler. O günlerde inanılan, bu aslı astarı olmayan söylentiler günümüzde de, "kıyamet şu tarihte, saatte kopacak" yahut güneş patlamalarından çıkan ışınlar dünyayı yakıp kavuracak" veya "Nuh Tufanı benzeri oluşacak" vb. dedikodular hiç de eksik olmuyor ve bunlara inananlar da günler öncesinden birtakım korunma önlemleri almaya çalışıyor.

Halley kuyruklu yıldızının "dünyaya çarpacakmış" haberi İstanbul'da, yoksulca bir mahallenin sakinlerinde nasıl bir heyecan ve korku yaratıyor," onların nelere inandıklarını gösteriyor olması, oyunun da ana çizgisi... Bu arada mahallenin okumuş geçinen İrfan adlı genci, astrolojiye merak sarmış, bazı bilgiler edinmiştir. Bu bilgileri mahalledeki komşu kadınlara evinde konferans vererek, onları aydınlatma görevini kendi kendine üstlenmiştir. Devir kaç göç devri olduğundan aracılar eliyle mektuplaştığı genç hanımla evlilik hayallerini de bir yandan canlı tutar. Sonunda kuyruklu yıldızın dünyaya çarpacağı güne denk gelen düğün töreni yapılırken beklentiler boşa çıkar, oyun da böylece biter.

Bir süre kaldığım İstanbul'da Cevahir-2 sahnesinde sergilenen bu oyunda, sahnenin dar ve çok kısıtlı alanını portatif yapılarla kullanmayı başarımların emekleri yabana atılacak gibi değil... Kalabalık oyuncu kadrosu bu küçük sahnede bir hayli gayret gösterip oyunun canlı ve güzel sunulmasını sağlıyorlar.

Bu 'oyunu baştan sona alıp götürenler arasında özellikle İrfan'da Şamil Kafkas, Bekir'de İsmail İncekara ile komşu kadınlar Ahenk Demir, Dilek Demir, Seda Özler Taşdemir, Merve Ünal ağırlıklarını hissettiriyorlar. Ermeni dadı rolündeki Lale Ertiş Gençtürk ile Rum komşu Emetildeki Filiz Kılıç aksanlarında olması gereken ağız özelliklerini ve vurgularını sık sık yitiriyor ve o havayı yansıtmak söz ile hecelerde bunu yapamıyorlar. Bakkal rolündeki Cenk Dinçsoy'un da rolünün üzerinde binaz fazla abartıya kaçtığını düşünüyorum.

Yukarıda belirttiğim vefa duygusuna ağırlık verirse, dekor ve sahne sıkıntılarına rağmen, eğlenceli bir gösteriye imza atan oyuncuların hepsini kutlarım.

Kerem AYDINER